

Q 24

U N I U

40-

GRATIA SALVATORIS!
ET
BENEVOLO INCLUTI PHILOSOPHORUM SENATUS INDULTU
INSIGNIA
QUATUOR EVANGELI-
STARUM,
IN ALMA PHILUREA
SUB PRESIDIO
VIRI EXCELLENTISSIMI, PRÆCLARISSIMI QVE
DN.

M. JACOBI THOMASII,
Eloquentiæ Prof. Publ. celeberrimi,
Facultatis Philosophicæ Assessoris gravissimi, ut &
Minoris Principum Collegii Collegiati longè dignissimi,
DOMINI, PATRONI ET PRÆCEPTORIS
cum observantiâ colendi

Ad d. 30. Novembr. A. 1667.

Disputationis loco publicè proposita

à
GOTTFRIED SPROTTA,
URATISL. SILES. A.A. LL. & PHILOS. BAC-
CALAUREO ET MAGISTERII CANDIDATO.

Auctior jam recusa

J E N Æ,

Sumptibus CHRISTOPH. ENOCH. Buchta/
M. DC. LXXI.

GRATA SALVATORIS
REVERENDISSIMO THEOPHILIPPO SENATI INDULGENTIA
IN SIGILLA
OVALIUM ET ANGELI
M. JACOBI THOMASII
Rectoris huiusmodi collegii
GOTTFRIDUS SPROTTA
M. DC. LXXII

GRATIA SALVATORIS!

§. I.

EGregia sanè, nec sine exactâ & accuratâ rei ponderatione prætermittenda visio illa est quatuor animalium, (A) Hominis (B) nempe, Leonis, Bovis, (C) & Aquilæ, quæ Ezechielis (D) primùm, deinde in Apocalypsi (E) quoque Johannis fuit usurpata oculis.

(A) *Quatuor Animalia, propter alas forsàn, quidam Eruditorum quatuor Cherubim appellant. Τεσσαρῶν Χερουβιμ̄ mentio apud Athanasium fit, citante Pelargo Qu in Matth. p. 13. Cherubim bis binis vultibus vocat Tertullianus poem. p. 95. Cherubim quadriformia Irenæus L. III. advers. Hæres. c. XI. fol. 186. fin. Cherubinos Ezechielis Cornelius Cornelii à Lapide Comment. in quat. Evangel. Proëm. p. 10. D. a.*

(B.) *Sunt qui Angelum vocant. Nimirum omnia ista quatuor animalia sunt alata. Minimè autem homo opponendus Angelo, uti quidem censet Nobilissimus Barthius LXI. Advers. fol. 554. discrepareq; statuit vulgarem Picturam, quæ Matthæo Angelum appingit ab illa quæ pro Angelo ipsi dat Hominem. Homo enim Alatus Angelus. (C.) Bovem Ezechielis, vitulum Johannes vocat in Apocalypsi juxta vulgatam. (D.) Ezechielus 1. v. 10. (E.) Apocalyps. 4. v. 7.*

§. 2. Num hæc animalia in utroque Scripturæ Sacrae loco idem significant, non est nostrum expedire,

sed meritò decidendum hoc negotium relinquimus Ca-
thedræ Theologorum.

§. 3. Controversiæ huic & illam adjungimus exa-
minandam quænam sit verissima hujus visionis significa-
tio & explicatio. (F.)

(F.) *Interim, si placet, poterit evolvi Fridlib. Observ. in A-
poc. p. 358. qu. 28. Osiander in Bibliis ad Ezech. & A-
pocal. Tremellius & Junius Schol. in Ezech. p. 170. qui
duo de quatuor proprietatibus explicant Angelorum,
qui a deo definiti inde possint hoc modo: Spiritus esse
intelligentes ut homo, potentes ut leo, ministrato-
rios ut bos, & celeres ut Aquila. Adde Prücknerum
in Vindiciis ad utrumque locum: ut & Gamalilem no-
strum Venerandissimum Dominum D. Kromayerum
Commentar. in Apocal. p. 103. & 105.*

§. 4. Sunt verò valde variæ illius expositiones &
tot ferè reperiuntur, quot Commentatores, qui vel sa-
cram Ezechielis Prophetiam, vel venerandam Johannis
Apocalypsin Scholiis illustrarunt, vel alias in Materiam
hanc inciderunt, adeò, ut operosum nimis videatur ne-
gotium, omnes, in quas visio ista tracta est allegorias
commemorare. (G.)

(G.) *Tredecim expositiones enumerat Johannes da
Sylveira, Comm. in Apocal. f. 307. seq. Sufficiant inter-
ea paucula quædam sententiæ, quas hic præterire no-
luimus. Raph. Eglin. de Helia Artist. Cap. 2. ad quatuor 1.
or Ecclesiæ tempora accommodat. Justinus Martyr 2.
qu. 44. Tom. III. oper. fol. 84. ad Nebucadnezarem,
cujus ungues creverunt sicut Aquila, & capilli ut juba
Leonis, qui ad instar vituli herbam depastus est, & cor
hominis datum est ei. Archangelus de Burgonovo in 3.
Cabbalist. p. 768. ad quatuor Elementa applicat; sicuti
Chas.*

- Chassaneus in Tract. de Gloria Mundi Part. III. Consil. 35. p. 152. Evangelistas ad quatuor Elementa applicat, uti videre est etiam apud Theod. Hæping. c. 2. de Jure In-*
4. *sign. §. 6. sect. 2. memb. 2. f. 67. seq. Alii ad quatuor principales virtutes Apostolis & aliis Evangelii prædicatoribus concessas: Vide Frey Biblisch Thierbuch. p. 143.*
  5. *Quidam Mundi ætatem quatuor annorum millibus defini-verunt, ob quatuor animalia Ezechielis: vide Gas-*
  6. *sendum Tom. I. fol. 177. Adhuc aliter Proclianita apud Philastrium p. 46. de quibus & Prateolum consule Elench. Heres. (Tom. II. Chronici Chronicorum Gruteri p. 702.)*
  7. *& Petrejum p. 186. Catal. heret. R. Elieser per animalia quatuor Principes superiores præpositos quatuor Regnis, videlicet Principem Monarchiæ Babylonica, Persica, Græca & Romana intelligit, ut facies Leonina designaverit Babel, juxta Jerem. 4. v. 7. ascendit Leo de Cubili suo; Facies humana Reges Media & Persia, quia illi clementer & humaniter tractaverint Israelitas sibi subditos, qui illis facultatem dederint revertendi in Patriam, extruendi templum &c. Facies Taurina Alexandrum Macedonem, qui Cornu ferit alios Reges; Facies Aquilina Imperium Romanum, quia omnes Imperatores Romani in suis vexillis Imaginem Aquila gerunt. Vid. Guilielm. Henr. Vorstius animadvers. in Pirke seu capitulo. R. Elieser. p. 154. edit. Lugd. 1644. & Antonin. Part. I. sum. Tit. 3. c. 6. §. 19. Varias etiam allegorias habet Stegmannus Christognos. p. 894. adde & Nicolaum de Lyra exposit. in Ezech.*

§. 5. Tantâ quoque difficultate pollere visio hæc visa fuit veteribus, ut antiquissimi Ebræorum in libro quodam apud eos authentico expressè expositionem ejusdem esse secretissimam determinarint (H.)

(H.) Antiquissimi Ebræorum, inquit Paulus Burgenfis, addit. 2. ad Lyr. in cap. 1. Ezechiel. sive Thalmudici, in quodam libro authentico apud eos, qui dicitur Haguiga expressè determinant, quòd intelligentia hujus visionis Ezechielis debet esse secretissima, sic, quod non licebat alicui eam scienti alios de ipsâ docere, nisi tantùm unum, & hoc in magno secreto, non exprimendo totam intelligentiam, sed tradendo principia, ex quibus discretus discipulus posset alia intelligere, & hoc propter magnitudinem mysterii.

§. 6. Nos omissis & relictis aliis illam tantùm curatiùs paulò in præsentiarum considerabimus sententiam, quæ quatuor Evangelistis quatuor illa animalia applicat, & illorum ea Insignia esse, eleganter statuit.

§. 7. Et ita quidem hunc laborem suscipiemus, ut non falcem in alienam immittentes messem, verbi divini & Scripturæ Sacræ secreta interpretemur, sed historiam tantùm accommodationis hujus recitemus.

§. 8. Fuit autem hæc de quatuor Evangelistis expositio ferè totius Ecclesiæ primitivæ communis. *Qui enim ante nos, inquit Augustinus (1.) Scripturarum Sacrarum mysteria tractaverunt, pleriq; in his animalibus quatuor Evangelistas intellexerunt.*

(1.) *Tractatu 36. in Johan. Tom. IX. oper. fol. 279. Queramus obiter, an interpretationis hujus autoritas aliqua rejici & in Sibyllas possit. Equidem Autor Bigæ salutis Serm. XVI. de temp. è Sibyllâ Delphicâ hæc affert: Hinc quatuor animalia (i. e. Evangelistæ) surgent in testimonium, sectantes justitiam, legemque irreprehensibilem. Vult autem simul credi, ab Augustino hæc lib. XVIII. de Civ. Dei relata esse in literas. Qui sanè totum istius libri caput 23. vaticiniis impendit Sibyllarum. Sed in eo*
toto

roto de quatuor animalibus testimonium Christo perhibentibus ne verbum legas quidem.

§. 9. Enimverò sunt quatuor Evangelistæ Sanctæ quaedam quasi Domini quadrigæ, ut alicubi eos idem vocat Augustinus (K), quibus per orbem tanquam curru triumphali vectus subegit Populos, & odorem cognitionis suæ sparsit.

(K.) l. I. de Consens. Evangel. c. 7. (Tom. IV. oper. fol. 375.) ubi & capite 2. (f. 372.) rationem reddit quendam numeri quaternarii his verbis: & bene quatuor, quoniam sunt quatuor partes orbis terræ. Circa hoc tamen aliam rationem suppeditat Origenes ap. Gerhardum Tom. I. Harmon. quat. Evangel. c. 8. à Paradisi fluminibus desumptam. Præterea quadrigam etiam vocat Hieronymus Tom. V. fol. 177.

§. 10. Cæterùm in isto consensu est nihilominus haut parùm discordiæ, cum figillatim quæritur, quodnam animal cui Evangelistæ comparandum sit? Quæ quidem in re tres numerare possumus sententias. Sed eas antequam videamus præmonenda quædam sunt de duplici ordine tum animalium Biblicorum, tum Evangelistarum.

§. 11. Etenim animalium duplex ordo conspiciendus: alius apud Ezechielem; alius apud Johannem reperitur in Apocalypsi. (L.) Apud Ezechielem Homo primum, Leo secundum, Bos tertium, quartum Aquila obtinet locum. Aliter Apocalypsis, Leoni primam, Bovi secundam, Homini tertiam, Aquilæ ultimam attribuit sedem.

(L.) Cur alius, causam reddere vult Glossa ordinaria ad c. 5. Apocalyps. quam citabimus infra. §. 27. lit. i.

§. 12. Nec minus ipsorum Evangelistarum, quorum

rum

rum insignia statuuntur, ordo diversus est, alter scribendi nempe, alter cognoscendi, ut distinguit Augustinus (M.) Scribendi talis: Matthæus, Marcus, Lucas, Johannes; Cognoscendi autem iste est: Johannes, Matthæus, Marcus, Lucas.

(M.) *L. I. de consens. Evangel. C. II. (Tom. IV. Operum fol. 372. B.C.)* quatuor Evangelistæ hoc ordine scripsisse perhibentur, primùm Matthæus, deinde Marcus, tertio Lucas, ultimò Johannes. Unde alius eis fuit ordo cognoscendi atque prædicandi, alius autem scribendi. *Confer. Aurel. Epit. Annal. Baron. p. 37.*

§. 13. Scribendi ordo ad tempus refertur, quo quisque instinctu Numinis Supremi in emolumentum & crementum omnium, quot Sol unquam videbit, scripsisse Evangelium existimatur: Cognoscendi ad tempus, quo quisque divinâ vocatione ad sacrosanctum prædicandi munus fuit assumptus.

§. 14. Ordinem scribendi posuimus talem, qualis in Codicibus Biblicis receptus hodiè, & communiter apud Auctores servatur & observatur, quando nomina Evangelistarum recensent (N.), nisi quod interdum Marco præpositum Lucam (O.) reperire liceat, Quod nescio an inde factum sit dicendum, quia non satis cognitum sit atque perspectum, uter alterum scribendo antevertit (P). Nam, si qui præterea alium adhuc ordinem sequuntur, ut Victorinus alicubi (Q.), & Ambrosius (R.), de iis cur ita fecerint, alia ratio reddi potest: simulque ostendi, eos non voluisse ordini præjudicare recepto (S).

(N.) *Hoc videlicet ordine (MATTHÆUS, MARCUS, LUCAS, JOHANNES) leguntur apud Augustinum Tom. IV. fol. 374. D. Hieronymum Tom. V. fol. 177. E. Tom. IX. fol.*

fol. 5. & Catalog. Scriptōr. Ecclesiastic. fol. 6. edit. Mirat.
Athanasium ap. Pelarg. 29. in Matthæum. p. 13.

(O.) id pluribus ostendetur Infra ad §. 38. lit. a. m.

(P.) hoc ordine, (MATTHÆUS, LUCAS, MARCUS, JOHANNES) leguntur apud Hieronymum. Tom. III. f. 16. & in ipso catalogo. f. 5. item apud Petrum Rigensem, & alios, quos infra dabimus lit. q. ad §. 29.

(Q.) Comment. in Apocalyps. ubi sic ordinat, MARCUS, MATTHÆUS, LUCAS, JOHANNES. Sed Marcum idè videtur preposuisse, quia in loco Apocalypseos prima Leonis mentio, quem Marci Symbolum & Insigne facit. Non autem in animo fuisse Victorino, ut receptum ordinem mutaret, inde colligas, quia & mox Matthæum Luca anteponit, contra quàm factum oportebat, si Apocalyptica Symbola sequi constanter voluisset.

(R.) Tom. V. fol. 5. quo in loco sic ordinat: JOHANNES, MATTHÆUS, MARCUS, LUCAS. Putes quidem voluisse eum hic sequi ordinem cognoscendi Evangelii: Apostolum itaq; statim Apostolo junxisse & Johannem preposuisse, qui primus esset vocatus (vide mox. lit. U.) sed magis opinor inseruisse eum precedentibus, ubi tres fecerat sapientia partes, Naturalem, Moralem, Rationalem. Hic enim ordo est, ad quem mox & Evangelistas revocat, ultimum locum Luca reservans, quod eum vellet in omnibus Sapientia partibus prestisse. Verba ejus Tom. IV. Oper. f. 5. Prefat. in Lucam hæc sunt: Est enim verè sapientia Naturalis in libro Evangelii, qui scribitur secundum Johannē — Quis autè moralis secundum Hominē singula persecutus, quàm Sanctus Matthæus, qui edidit nobis præcepta vivendi? quid rationabilis illo admirabili copulatu, quàm quod Sanctus Marcus statim in principio locandum putavit: Ecce mitto Angelum meum. — At verò Sanctus Lucas — plura nobis gestorum Domini miracula revelavit, ita tamen, ut omnes sa-

B   pient.

piencia virtutes: Evangelii istius complecteretur *Histo-*
ria. Quid enim præcellentius ad *Sapientiam Naturalem*,
quàm quod *Spiritum Sanctum Creatorem etiam Domi-*
nicæ Incarnationis extitisse reservavit? — docet *Moralia*
in eodem *Libro*, docet etiam *Rationabilia*. Certè quod
turbare consuetum ordinem noluerit ex f. 6. Tom. V. apud
eum consicias, ubi cum ipsum consuetum ordinem observat,
licet tacitis Evangelistarum nominibus.

(S.) Haurire hoc quivis potest ex *Lit. Antecedentibus. Q. R.*
de Utroque.

§. 15. In cognoscendi Evangelii ordine certum est,
præcedere debere *Johannem & Mattheum*, fuerunt enim
Apostoli: sequi *Marcum & Lucam*, sive discipulos eos fa-
ciamus Apostolorum, sive duos ex septuaginta (T).

(T.) Tria hæc occasione queri possunt (1.) num *Marcus & Lu-*
cas fuerint discipuli Apostolorum? Nam *Theophylactus*
(teste *Fabricio. p. 50. in Poet. Christian.*) utrumq; ex *LXX. suis-*
se memorat. Sed proprio sententia major est Auctorum co-
pia, quos mox citabimus. Favet etiam ex sacris illud Luca
c. 1. v. 2. provocantis ad traditionem eorum sibi factam, qui
ab initio ipsi viderint, & ministri fuerint Sermonis Christi.
(2.) Cujus Discipulus quisque fuerit? *Hieronymus Proæm.*
in Matth. Tom. IX. Oper. f. 5. Marcum vocat Interpretem
Apostoli Petri, Lucam Discipulum Apostoli Pauli. Confer
Fabric. d. 1. Et huc fortè trahas etiam Augustini verba L. 1.
de Consens. Evangel. cap. 1. (Tom. IV. Oper. f. 371.) sic eos
et Petrus & Paulus: qui primos Apostolos sequebantur: Pri-
mi enim Apostoli Petrus & Paulus. Verùm magis est, ut ni-
hil definire hic ab Augustino dicamus, sed in genere tantum
innui, fuisse eos Apostolorum ipsos antecedentium, & ita pri-
morum, discipulos. Generalis quoq; aperte locutio est in illis,
quæ apud Augustinum paulò antecedunt, item sequuntur c. 2.
lit. C. Quærendum etiam an consuetum sit Augustino Petrum
& Pau-

& Paulum primos Apostolorum vocare. Caterum an precise Pauli tanquam solius fuerit discipulus Lucas, dubitantes vide Barthium L. XII. Adversar. c. XII. f. 537. ex loco modo adducto Luc. 1. v. 2. quem Hieronymus, (sed quasi de sententia aliorum) allegat fol. 5. in Catal. script. Eccles. (3.) Cur voluerit Deus non à meris Apostolis scribi Evangelia? Respondet Augustinus, ubi modo fol. 371. D. ne putaretur, inquit, quod attinet ad percipiendum & prædicandum Evangelium interesse aliquid, utrum illi annuncient, qui eundem Dominum hic in carne apparentem discipulatu famulante secuti sunt, an qui ex illis fideliter comperta crediderunt.

§. 16. Certitudine quoque non caret suâ Matthæo anteponendum esse hoc in ordine Johannem. Fuit enim prior vocatus ad Apostolatam Johannes (U). An autem in hoc vocationis ordine Lucas quoque Marco anteponi debeat, an secus, exploratum non habemus. In re incertâ interim dedimus eis locos eos, quos consensu publico in ordine scribendi obtinere ipsos cernere licet.

(U.) Johannes enim vocatus Matth. 4. v. 21. 22. at Matthæus demum c. 9. v. 9.

§. 17. Nunc observari velim, tametsi duplex Evangelistarum, uti ostensum est hætenus, constitui potest ordo, discendi unus, alter scribendi: vetustis tamen Patribus placuisse solum eum sequi ordinem, qui fuit scribendi.

§. 18. His ita præmissis ipsa sententiarum divortia inspiciamus. Tres eas esse jam dictum est ante: PRIMA IRENÆI fuit, AUGUSTINI ALTERA, TERTIA HIERONYMI.

§. 19. Ab Hieronymo, quoniam hujus expositio plebi etiam nostræ notissima est, incipere hinc liber. Is Matthæo Hominem, Marco Leonem, Lucæ Bovem, Johanni Aquilam adjungit (W).

B 2

(VV.) Hie-

(VV.) Hieronymus Tom. III. Oper. f. 16. L. I. adversus Jovinianum. Tom. V. f. 77. Comm. in cap. I. Ezechiel. Tom. IX. f. 5. Proem. in Matth.

§. 20. Irenæus autem ita differit, ut circa Matthæum quidem & Lucam nulla ipsi intercedat cum Hieronymo dissensio, Marci tamen & Johannis animalia permittet, illique Aquilam, huic Leonem insigne constituat (X).

(X) Irenæus L. III. advers. hæres. c. II. f. m. 187. Evangelia his (sc. animalibus) consonantia, in quibus insidet Dominus JESUS. Aliud enim illam, quæ est à Patre, principalem & efficacilem & gloriosam generationem ejus enarrat, dicens sic: *IN PRINCIPIO ERAT VERBUM* &c. Johan. I. Id verò quod est secundum Lucam, quoniam quidem Sacerdotalis characteris est Zachariâ Sacerdote sacrificante Deo inchoavit. Jam enim saginatus parabatur vitulus, qui pro inventione minoris filii inciperet mactari. Matthæus verò eam quæ est secundum Hominem generationem ejus enarrat: *LIBER*, dicens, *GENERATIONIS JESU CHRISTI* &c. Humanæ formæ igitur hoc Evangelium: Propter hoc per totum Evangelium humiliter sentiens, & mitis Homo separatus est. Marcus verò à Prophetico Spiritu ex alto adveniente, hominibus initium fecit: *INITIUM*, dicens, *EVANGELII, QUEM ADMODUM SCRIPTUM EST IN ESAIA PROPHETA*, volatilem pennatum imaginem Evangelii monstrans, propter hoc & compendiosam, & præcurrentem annunciationem fecit.

Eadem qua Irenæo, sententia fuit & Germano, Constantinopolitano Episcopo quod satis hæc illius verba declarant, homil. eis τὴν σφραγὴν τῶν ἁγίων νηπίων, quam cum aliis veterum hominibus edidit Hæschelius Augustæ A. 1587. ubi p. 166. ita leges:
καὶ τὸ μὲν κτ' Ἰωάννην Κατέλιον ἔχον λέοντα ὡς ὄψων: βασιλικὸν γὰρ ὁ λέων, ἢ ἡγεμονικόν: ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἰωάννης διὰ τὴν βασιλικὴν ἢ δεσποτικὴν ἀξιώματι τῆς θεότητος τὸ λόγος ἤρξατο, εἰπὼν ἐν δεξιῇ ἦν ὁ λόγος.

ὁ λόγος, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. Τὸ ἦ κτ' Ματθαῖον ἀνθρωπομορφον ἔχει
 διὰ γὰρ τῆς κτ' σάρκα γεννήσεως ἢ ἐνανθρωπήσεως τὸ λόγος ἤρξατο.
 Τὸ ἦ κτ' Μάρκον ἀετῶ παρηλαζόμενον: διὰ γὰρ τῆς προφητείας ἤρξατο
 Ἰωάννης ἢ ἡ προφητεία χάρις προφητικῆ ἔσα, ὡς τὰ πόρρω βλέ-
 πσα, ἀετὸς ἐστίν: ὁξυδερκέσται γὰρ ὁ ἀετὸς. Μόχῳ ἢ ὁμοιον τὸ κτ'
 Λυκῶν: διότι διὰ τῆς δεξιερτικῆς ἀξίας τὸ Ζαχαρίας ἤρξατο, ὑπερ-
 τῶν ἀμαρτιῶν τὸ λαὸν θυμίωνται. ἢ μόχῳ ἢ ἦν ὁ θυόμενος τῶν
 ἔ qua ibi sequuntur plura. Duobus his, Irenæo & Germano,
 addendus quoque tertius Andreas Casarea Episcopus, cui teste
 Sixto Sen. lib. II. Bibl. sanctæ f. 121. Leo ob eximiam supra
 cæteros fortitudinem Joannem significat, vitulus Lucam,
 aquila Marcum, homo Matthæum.

§. 21. Alia Augustini mens. Hic illud mutat, quod
 Matthæo Leonem, Marco Hominem assignat (Y); circa Lu-
 cam autem & Johannem consentit cum Hieronymo.

(Y.) Vide August. Tom. IV. Oper. fol. 374. L. I. de consensu Ev-
 angel. c. 6. & Tom. IX. fol. 278. 279. Tract. 36. in Johannem.

§. 22. Patet hinc circa Lucam omnibus convenire (Z);
 circa Marcum autem discrepantiam esse quam maximam
 (a); circa Johannem & Matthæum mediocrem (b).

(Z.) Omnes enim illi bovem assignant. Quod ipsum ut prom-
 tius animo recurrat, cogita Lucas boves, qui sunt Elephan-
 ti, de quibus vid. Plin. L. VI. citante Camerar. Cent. I. horar.
 subcis. c. 25. p. m. 132. adde Cæl. Rhodig. L. 13. Lect. Antiqu. c. 18.

(a.) Marco enim Hieronymus tribuit Leonem, Augustinus
 Hominem, Irenæus Aquilam.

(b.) Johanni enim Hieronymus & Augustinus tribuunt A-
 quilam, solus Irenæus Leonem. Rursus Hieronymus & Irenæus
 Matthæo tribuunt Hominem, solus Augustinus Leonem.

§. 23. Hoc ipsum cur fiat facile licet colligere. Non
 enim unus idemque Sanctæ huic Patrum Trigæ fons est, ex
 quo promanarunt sententiæ ipsorum diversæ; sed Hiero-
 nymus Animalia Ezechielis; Irenæus verò & Augustinus A-
 pocalypsin respexerunt, quod verba ipsorum satis abundè
 comprobabunt.

§. 24. Porro soli Hieronymo non ordo tantum ipsorum Evangelistarum favet, sed & Principia Evangeliorum: Irenæo Principia quidem Evangeliorum, non item ordo: Augustino certâ quâdam ratione, (si nempe præsupponas Lucam priorem scripsisse Marco) magis ordo quàm Evangeliorum principia (c.)

(c) De ordine quod dixi, planius & clarius fiet, si quasi fides ocularis id in tabulis demonstrat: quas duas apponemus, alteram Ezechielis, alteram Apocalypseos ordini accommodatam. Memineris autem è priorè tabulâ Hieronymam, è posteriore Augustinum, (sed observatâ, quam statuimus, hypothesi,) judicare. Vtramcunque Irenæo applices, perturbabitur Evangelistarum ordo.

Tabulâ prior juxta ordinem Ezechielis.

Animalia juxta Ezechielem.	Comparatio		
	I. Hieronymi	II. Augustini.	III. Irenæi.
HOMO.	Matthæus.	Marcus.	Matthæus.
LEO.	Marcus.	Matthæus.	Johannes.
BOS.	Lucas.	Lucas.	Lucas.
AQUILA.	Johannes.	Johannes.	Marcus.

Tabula posterior juxta ordinem Apocalypseos.

Animalia juxta Apocalypsin.	Comparatio		
	I. Hieronymi	II. Augustini.	III. Irenæi.
LEO.	Marcus.	Matthæus.	Johannes.
BOS.	Lucas.	Lucas.	Lucas.
HOMO.	Matthæus.	Marcus.	Matthæus.
AQUILA.	Johannes.	Johannes.	Marcus.

§. 25.

§. 25. Primùm Hieronymum accedamus, quippe qui, pro sententiâ suâ confirmandâ, rationes habet non paucas, nec, ut in hoc genere, leves aut futiles (d).

(d.) Hieronymo autem dum subscribimus, hoc volumus: si ad Evangelistas trahenda hæc sit visio, magis placet Hieronymi mens, quàm reliquorum.

§. 26. Hic solus (e) exactè aptat ordinem Evangelistarum ordini animalium (f). Matthæo enim, qui primus scripsit Evangelistarum, & tanquam Dux vexillum sequentibus prætulit, primum animal Ezechielis dat, nempe Hominem, & sic deinceps.

(e) Ad oculum hoc patet è tabulâ primâ lit. c. delineata. Possis tamen hinc etiam Augustini accommodationem adjuvare, si dicas Lucam priorem Marco scripsisse, quâ de re lit. P. Sic enim quadrabit ea ad ordinem Apocalypseos, ut patet ex Tab. II.

(f.) putes etiam hunc ipsum fuisse hujus Comparationis vel causam vel saltem Occasionem.

§. 27. Atque hoc respondendum est Lyræ, hanc Interpretationem refellere conanti, quia facies hominis non primo sed tertio loco ponatur in Apocalypsi (g). Dicemus enim non ad ordinem Apocalypseos, sed Ezechielis respexisse, qui sic comparaverunt (h). Nam quod Lyræ est à Ribera (i) repositum frivolum dixerim.

(g.) de Lyrâ hæc refert Paræus in Apocalyps. p. 193.

(h.) V. Athanasium. ap. Pelarg. quest. in Matth. p. 13.

(i.) Ribera vulgatam opinionem defendens, argumento Lyræ, de non servato ordine respondet, quòd communis expositio (quæ disponit Evangelistas) servet ordinem scriptiois; Johannes ordinem Rerum, quo sint manifestatæ, quia Johannes prius cœperit clamare in deserto, (unde Leonem, hoc est Marci insigne anteposuerit Apocalypsi; inchoat autem Marcus Evangelium suum à Concione

Jo.

Johannis & dicto Esaia de voce clamante) quam Christus inciperet prædicare: Pareus ad Apocalyps. p. 194. Qui rectè addit: Sed hoc est abuti Lectoribus. Sanè enim valde circumducta est hæc responsio, vixq; per longissimas ambages efficit, ut intelligi queat; tantum abest ut sit negotio presenti accommodata. Videtur Ribera, cum ita scriberet, in memoriâ fuisse commentum glossæ ordinaria ad Apocalyps. c. 5. volentis causam reddere cur Ezechiel Hominem, Apocalyps Leonem, primo loco ponat? (observa obiter tacitè præsupponi utrobique rem signatam esse eandem.) Verba autem Glossæ hæc sunt: Ezechiel quicquid futurum erat, prævidit, prius Hominem posuit, post Leonem, quia Christus (deesse videtur hic in Nativitate Homo, vel quid tale) in prædicatione Leo fuit; post vitulus, quia sacrificatus fuit; tandem Aquila, quia ascendit in calos. Johannes impleta videns Leonem præponit, quasi fundamentum totius fidei. (Fides enim ex auditu, auditio ex prædicatione.)

§. 28. Favent etiam Hieronymo Principia Evangeliorum (k). Nam, ut ejusdem verbis rem exequamur (l), Prima Hominis facies Matthæum signat, qui quasi de Homine exorsus est scribere (m): Liber generationis JESU CHRISTI Filii David, Filii Abraham. Secunda Marcum, in quo vox Leonis in Eremo rugientis auditur (n); Vox clamantis in deserto; Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. Tertia Vituli, quæ Evangelistam Lucam à Zachariâ Sacerdote (o) sumsisse initium præfiguratur. Quarta Johannem Evangelistam, qui assumptis pennis Aquilæ & ad altiora festinans de Verbo Dei disputat (p).

(k.) ad initialia verba singulorum Evangelistarum provocant Victorinus, Hieronymus, Glossa ad Ezechielem, Mantuanus, Anonymus Poeta ap. Henr. Rantzovium, Selneccerus, atq; adeò hæc causam plerique de hæc sententiâ expressè allegant §. nostro 41. lit. a. x. citandi

(l.) Proæmio in Matthæum. Tom. IX. Oper. s.

(m.)

(m.) *Matthai. 1, v. 1.*

(n.) *Marci. 1, v. 1.*

(o.) *Luca. 1, v. 5.* Fuit in diebus Herodis Regis Judæ Sacerdos quidam nomine Zacharias.

(p.) *Johannis. 1, v. 1.* In Principio erat Verbum &c.

§. 29. Aliam rationem nescio è quibus suppeditat Ambrosius, (q) ductam à quatuor Christi prædicatis, quem ut Hominem natum Matthæus, ut Leonem fortem Marcus, ut Vitulum immolatum Lucas, ut Aquilam resurgentem Johannes præter cæteros descripserit.

(q.) *Hæc ratio post Ambrosium aliis quoque placuit. Petrus Rigensis (Barthio XI. Advers. 23. f. 554. citatus) Prologo Evangeliorum:*

Matthæum signat vir, Bos *Lucam*, Leo *Marcum*,

Ales discipulum qui sine labe fuit.

Matthæo species humana datur, quia scripto

Indicat, & titulo quæ Deus egit homo.

Lucam designat bos victima, qui specialem

Materiam sumsit de cruce, Christe, tuâ.

Marcum declarat Leo, qui depingit aperte

Quantâ surrexit vi tua, Christe, caro.

Discipulum signat species Aquilina pudicum,

Qui super astra volans coelica verba sonat.

Sequentia veteris Ecclesie, cujus initium: Jucundare plebs fidelis, inter alia hæc sonat:

Circa thronum majestatis

Cum spiritibus beatis

Quatuor diversitatis

Astant animalia:

Formam primum aquilina,

Et secundum leoninam,

Sed humanam & bovinam

Duo gerunt alia,

Formam viri dant *Matthæo*,

Qui scripsit sic de Deo,

Sicut descendit ab eo,

Quem plasmavit hominem.

Lucas est bos in figurâ,

Ut præmonstrat in scriptu-

râ,

C

Ho-

Hostiarum agens jura
Legis velamine.
Marcus leo per desertum
Clamans rugit in apertum:
Iter fiat Deo certum
Mundum cor à crimine.
Sed Joannes alâ binâ
Charitatis, aquilinâ
Formâ fertur in divina
Puriori lumine.

Quatuor describunt isti
Quadriformis actus Chri-
sti

Et figurant, ut audisti,
Quisque suâ formulâ.
Natus homo declaratur,
Vitulus sacrificatur,
Leo mortem deprædatur,
Et ascendit aquila.

*Super hanc sequentiam in manuscripto quodam codice
hac leguntur: Matthæus habuit formam humanam, quia ipse
specialiter scripsit de humanitate Christi, & de ejus incarna-
tione. Sed Lucas est figuratus per bovem, quia ipse princi-
paliter scripsit de passione Christi.— Sed Marcus (ita legen-
dum pro Quartus,) figuratus est Leone, quia ipse princi-
paliter scripsit de Resurrectione Christi.— Sed B. Johannes ex-
cellentissimè scripsit de ascensione Christi: —igitur—figu-
ratus est per aquilam. Et postea: Dicit Ecclesiastica historia,
quòd Christus figurari voluit per ista quatuor animalia in
signum, quòd ipse solus Dominus est & Princeps omnium
hominum. Homo enim est dignior omnibus animalibus.
Leo etiam est rex omnium ferarum, in cujus signum natura
contulit sibi coronam in capite. Bos autem rex jumento-
rum, & dignior inter alia jumenta. Sed Aquila est rex omni-
um avium. Et propter istam excellentiam istorum anima-
lium Christus voluit figuris illorum figurari. Versus:*

Est Johannes avis, vitulus Lucas, leo Marcus,

Est homo Matthæus, quatuor ista Deus.

*Quæ de principatu quatuor animalium hîc dicuntur, ea jam
olim in mentem venerant Macario quoque A^o tam-
etsi quadrigam ille hanc non Evangelii^o a humanæ ani-
mæ quatuor potentiis accommodat^o a ejus sunt hom. I.*

τύπων

τύπον ἢ ἔφερον τὰ τέσσαρα ζῶα τὰ φέροντα τὸ ἄρμα αὐτῶν τῶν ἡγεμο-
νικῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς ὡσαύτῃ ὁ αἰετὸς βασιλεὺς τῶν ὀρνέων, καὶ
ὁ λέων τῶν ἀγρίων θηρίων, καὶ ὁ ταῦρος τῶν ἡμέρων ζώων, καὶ ὁ ἀνθρώ-
πος τῶν κτισμάτων· ἕτως εἰσὶ καὶ οἱ βασιλικώτεροι λογισμοὶ τῆς ψυ-
χῆς· λέγω δὴ τὸ θέλημα, ἡ συνείδησις, ὁ νόστος, ἡ ἀγαπαιτικὴ δύναμις.
Similia philosophatur ad angelos hæc applicans Bochartus
Part. I. Hierozoici lib. III. c. 5. f. 769.

§. 30. Verba B. Patris præfatione in Lucam (r), cum
prius hunc Evangelistam cæteris contulisset (s), hæc sunt:
*Plerique hinc putant ipsum Dominum nostrum in quatuor Ev-
angelii Libris quatuor formis Animalium figurari, quod idem
Homo, idem Leo, idem Vitulus, idem Aquila. Homo quia natus
ex Mariâ est; Leo quia fortior (t); Vitulus, quia Hostia; Aquila
quia resurrectio est. Atqui ita in Libris singulis forma Ani-
malium figuratur, ut uniuscujusq; Libri series propositorum vi-
deatur Animalium, aut naturæ, aut virtuti, aut gratiæ, aut
miraculo convenire. Quæ licet omnia in omnibus sint, tamen
plenitudo quædam in singulis virtutum est singularum (u). Or-
tum Hominis alius (vv) descripsit uberius: mores quoq; Homi-
nis (x) præceptis uberius erudit; alius (y) à potentia cæ-
pit expressione divinæ, quod ex Rege Rex, Fortis è Forti (z),
Verus ex Vero, vividâ mortem virtute contemserit; tertius
(aa) Sacrificium Sacerdotale præmisit & ipsam vituli immola-
tionem stilo quodam pleniore diffudit (ab); Quartus (ac) copio-
sius cæteris divinæ miracula resurrectionis expresit (ad).*

(r) Tomo V. Oper. f. 6. Confer & Tom. I. fol. 101.

(s) quâ de re supra §. 14. lit. R.

(t.) cur non Fortis, ut infra, Fortis è Forti, nisi placet τὸ
Fortior retinere propter locum Marci I, v. 7. de quo postea
lit. Z.

(u.) hoc vult dicere: Licet omnes Evangelistæ Nativitatem,
Fortitudinem, Passionem, Resurrectionem Christi prædi-
cent, peculiariter tamen de Nativitate concionari præ cæte-
ris Matthæum: de Fortitudine Marcum, & sic in reliquis.

C 2

(vv.)

(v.) *Matthæus.*

(x.) *duas ob causas vult Matthæo hominem tribuere; primò quia Christi Natiuitatem humanam copiosius quàm ceteri descripsit: deinde quia præstitit in Sapientiâ morali seu humanâ. De hoc posteriore locus ejus clarus paulò antè præcesserat: Et benè accidit ut quoniam Evangelii Librum secundùm Matthæum diximus esse moralem (textus Ambrosii descriptus supra. §. 14. lit. R.) opinio hujuscemodì non prætermitteretur. Mores enim propriè dicuntur humani.*

(y.) *Marcus.*

(z.) *Hoc est illud quod paulò ante lit. t. diximus, videri nempe respexisse eum ad Marci 1, v. 7. Venit fortior me post me.*

(aa.) *Lucas.*

(a. b.) *hoc vult dicere: Vitulum Luca deberi propter duas causas: primò quia inchoauerit Evangelium suum à narratione de Zachariâ Sacerdote: Deinde quia Passionem seu Immolationem Christi copiosius narrauerit quàm ceteri Evangelistæ. Hoc insinuant etiam verba apud Ambrosium antecedentia hæc: Et bene convenit vitulo hic Evangelii Liber, quia à Sacerdotibus inchoavit, & consummavit in Vitulo, qui omnium peccata suscipiens pro totius mundi vitâ est immolatus. Sacerdotalis enim & ille Vitulus.*

(a. c.) *Johannes.*

(a. d.) *Hoc vult: Johanni meritò assignari aquilam, quia copiosius scripsit de Resurrectione Christi, quâ seipsum ut Aquilam demonstravit Christus.*

§. 31. *Cujuscunque verò est hunc in modum effigata Expositio, minusea se probat, ut applausum mereatur & consensum.*

§. 32. *Nam primò confundit animalium allegorias duas*

duas, illam videlicet de Evangelistis, cum alterâ de Christo (a. e.): hoc est, illam de quatuor subjectis unius prædicati cum alterâ de quatuor prædicatis unius Subjecti (a. f.) minus nervosè permutat.

(a. e.) Solent enim illa quatuor animalia etiam de quatuor Christi prædicatis exponi, idq; bifariam, [1.] vel enim quatuor illa prædicata faciunt a. Nativitatem, ß. Passionem. γ. Resurrectionem, δ. Ascensionem. Rotundè Glossa ordinaria ad Ezechielis cap. 1. Ipse quoque Christus — natus est ut Homo, passus ut Vitulus, resurrexit ut Leo, ascendit ut Aquila. Et in Cap. 5. Apocalyp. ANIMALIA:) Christus qui natus est, passus, resurgens, ascendens. Sic & Arndius part. 2. vom wahren Christenth. c. 6. p. 108. qui vocat die vier hohen Ampts-Wercke Christi. [2.] Vel pro Resurrectione substituunt prædicationem, & secundo loco ponunt, passioni præmittentes, credo, ut ordo animalium Ezechielis observetur, quem illa prior expositio, qua aliàs in se spectata elegantior apparet circa vitulum & Leonem, invertit. Atq; sic Leo ad prædicationem Christi, qua & ipsa Passionem ejus Vitulo designatam antecessit, refertur, perinde ut allegoria de Evangelistis Leonem quarit in prædicatione Johannis Baptistæ. Pro hac interpretatione facit Locus Glossæ in Apocalyp. citatus §. 27. lit. i. Videtur & alludere quodammodo Victorinus p. 45, in Apocal. satis alioquin obscurus, dum sic scribit: Dominus noster Jesus Christus feret [fortè legendum ferebat] easdem imagines in tempore adventus sui ad nos. Et cum prædicatus est tanquam Leo & Catulus Leonis; propter salutem hominis Homo factus est ad mortem devincendam & universos liberandos. Quod seipsum obtulit Hostiam Patri pro nobis, Vitulus dictus est. Et quoniam mortem devicit & ascendit in Coelos [putes eum hic aquilam facere Symbolum non modò adscendentis Christi, sed etiam cum Ambrosio resurgens, ob verba: Mor-

tem devicit] & protegens suam plebem, Aquila volans nominatus est.

(a. f.) Hoc enim pacto dua illa allegoria videntur distingui inter se posse.

Una de Evangelistis: HOMO Matthaeus,
LEO, Marcus,
BOS, Lucas, } est Evangelista.
AQUILA. Johannes.

Habes hic quatuor subjecta unius predicati.

Altera de Christo: } natus est ut HOMO
} passus ut BOS,
CHRISTUS } resurrexit ut LEO,
} ascendit ut AQUILA.

Habes quatuor predicata unius subjecti.

§. 33. Deinde non satis scitum est, quod miscet ejusdem allegoriae ad Evangelistas applicandae, modos duos, unum petitum ab eo, quod Evangelistarum quisque poneret ab initio Evangelii, alterum ab eo, quod uberius caeteris persequeretur [a. g.].

[a. g.] Marco enim Leo datur ab exordio Evangelii, Johanni Aquila ob copiosam de Resurrectione narrationem. Matthaeo & Lucae sua insignia ob utramque causam.

§. 34. Quod si tamen retinenda utcunque sit & amplectenda haec expositio, universa illa ad universos accommodari melius Evangelistas, quam singula ad singulos videntur [a. h.].

[a. h.] Et huc tendit forsitan Busch. p. 89. Herk/ und Hauskirch/ his verbis: Des Menschen Angesicht ist die Geburt: des Kalbes das Leiden Christi: — der Löwe die Auferstehung: der Adler die Himmelfahrt; Wie denn denen vier Evangelisten diese zugefüget werden/ daß Sie davon schreiben.

§. 35. Haecenus de Comparatione Hieronymi. Progrediendum ad Augustinum, qui tantum illud ex praecedenti mutat,

mutat, quod Matthæo Leonem, Marco Hominem assignat.

§. 36. Quanquam autem pro eâ minor stat copia suffragiorum [a. i.], non tamen omninò eam rejiciendam esse autumo, quippe & illa suis innixa Rationibus.

[a. i.] *Ante Augustinum fuisse aliquos, qui sic exponerent, hæc verba Augustini declarant, Tom. IV. fol. 374. D. Unde mihi videntur, qui ex Apocalypsi illa quatuor animalia ad intelligendos quatuor Evangelistas interpretati sunt, probabilius aliquid attendisse illi, qui Leonem in Matthæo, Hominem in Marco, Virulum in Lucâ, Aquilam in Johanne intellexerunt. Qui autem hi fuerint, quærendum esset. Post Augustinum Beda quoque in hanc sententiam citatur à Paréo p. 193. ad Apocalyps.*

§. 37. Primam in hanc descendendi sententiam, qui hanc viam institerunt, causam, videntur habuisse ordinem animalium in Apocalypsi. Nec enim frustra esse dixerim, quòd Augustinus hîc Apocalypseos mentionem injicit, non item Ezechielis (a. k.). Atque ut Hieronymi expositio Ezechielem pro oculis habuit (a. l.): ita hæc Apocalypsin. Quo factum ut primum animal Apocalypsicum Leonem primo Evangelistarum dederit Matthæo.

(a. k.) *Locum vide §. precedent. lit. a. i.*

(a. l.) *Qua de re supra §. 23.*

§. 38. Nec planè sedulum attentumque rei Ponderatorem hinc abducit, quod in Marco mox & Lucâ hunc ordinem violatum esse quispiam objiciat. Videtur enim conjecturis quibusdam (a. m.) ostendi posse, de Marco & Luca deliberâsse Veteres, utrum crederent scripsisse priorem?

(a. m.) *Harum Conjecturarum una peti potest ab eo, quod in Catalogis Evangelistarum Lucas interdum antepositur Marco, salvo cæteris suo loco. Vide Supra §. 14. lit. P. Altera inde, quòd ipsa quoque prior Expositio, quatenus pro illustra-*

tio.

zione assumit illa quatuor Christi opera, de quibus supra §. 32. lit. a. e. concinnior evadit, si Christum patientem resurgenti, hoc est, Bovem Leoni, Lucam Marco, anteponas, ut probabile sit, ita fecisse Veteres quosdam. Nam minus speciosa est & duriuscula illa Leonis ad predicationem Relatio. Tertia inde, quia ipse Augustinus in expositione sua, tametsi ab initio anteposuerat Marcum Lucam, postponit tamen postea, uti mox ex §. sequente manifestum fiet.

§. 39. Telam semel hunc in modum inchoatam, ingeniosè continuavit Augustinus, & in hunc sensum fidem fecit allegoriæ. Intentio Matthæi fuit, Christum ut Regem, Lucæ ut Sacerdotem nobis commendare (a. n.). Rectè ergò Leonem assignabimus Matthæo (a. o), Vitulum Lucæ (a. p.); Marco autem hominem, quia neque stirpem Regiam, neque Sacerdotalem vel cognationem vel consecrationem narrare voluit (a. q.), sed tantum ab Homine Christo exorsus est (a. r.). Tandem Johanni Aquilam, quia ut reliqui Christum ut Hominem (a. f.), ita hic magis ut Deum (a. t.) prædicavit.

(a. n.) de utroq; junctim Augustinus ita Tom. IV. fol. 373. C. Cum ergò Matthæus circa Regis, Lucas circa Sacerdotis personam gereret intentionem: — Ad Matthæum quod attinet, voluisse eum Regiam imprimis dignitatem Christi celebrare, his argumentis docet Augustinus: [1.] quia in Genealogiâ Christi per Salomonem Regem descendat, ceteros etiam Reges ex ordine profecutus fol. 373. A. [2.] quia narret, Magos venisse ab Oriente, ad Christum Regem quarendum, fol. 375. A. [3.] quia referat, quemadmodum ipse Rex Herodes Regem Christum formidaverit Infantem. Similiter quod Luca major cura fuerit Sacerdotii Christi sic svadet: [1.] quia in Genealogiâ Christi adscenderit ad Davidem, per eos, qui Reges non fuerint, usq; ad Nathanem qui & ipse Rex non fuit, fol. 373. A. [2.] quia solus Lucas manifestè commemoret

mores Mariam cognatam fuisse Elisabeth, quæ Uxor erat Zachariæ Sacerdotis, *ibid.* C [3] quod à Sacerdote Zachariâ incipiat sermo narrantis f. 375. A. [4.] quod Sacramenta primi Sacerdotii in Infante Christo impleta revelet, *ib.*

(a. o.) Quoniam videtur Leo Rex esse quodammodo bestiarum propter potentiam & terribilem fortitudinem: *Augustin. Tom. IX. Oper. f. 279. A. Unde & in Apocalypsi cum ipsâ tribu Regiâ Leo commemoratus est, ubi dictum: vicit Leo de tribu Juda, Tom. IX. f. 374. 375.*

(a. p.) Quia magna victima Vitulus erat in sacrificiis Sacerdotum: *Augustin. Tom. IX. f. 279. A.*

(a. q.) Ipsius Augustini hæc verba sunt *Tom. IV. f. 575. A.*

(a. r.) Iterum Augustini verba, *Tomo IX. f. 279. b.*

(a. s.) Secundum Hominem quippe Christus & Rex & Sacerdos effectus est. *Augustinus. f. 373. C. Tom. IV. De Marco jam dictum.*

(a. t.) Egregios hæc de re locos invenies apud Augustinum. Unus est *Tom. IV. Oper. f. 375. b. Libr. I. de consens. Evangel. cap. 6.* Hæc autem Animalia tria, inquit, sive Leo, sive Homo, sive Vitulus in terrâ gradiuntur: unde isti tres Evangelistæ in his maximè occupati sunt: quæ Christus in carne operatus, & quæ præcepta mortalis vitæ exercendæ carnem portantibus tradidit. At verò Johannes super nubila infirmitatis humanæ, velut aquila volat, & Lucem incommutabilis Veritatis acutissimis atque firmissimis oculis cordis intuetur. Alter *ibidem preced. c. 5. f. 374. B. C.* Cum duæ virtutes propositæ sint animæ humanæ, una activa, altera contemplativa---, intelligere datur, si diligenter advertas, tres Evangelistas temporalia facta Domini & dicta, quæ ad informandos mores vitæ præsentis maximè valerent, copiosius prosecutos, circa illam activam virtutem fuisse versatos;

D rō

rò facta Domini multò patiora narrantem, dicta verò
ejus, ea præsertim, quæ Trinitatis unitatem, & vitæ æter-
næ felicitatem insinuarent diligentius & uberius con-
scribentem, in virtute contemplativâ commendandâ
suam intentionem prædicationemque tenuisse. Tertius
Tract. 36. in Job. Tom. IX. Op. f. 275. D. Cæteri tres Evan-
gelistæ tanquam cum homine Domino in terrâ ambu-
lantes de divinitate ejus pauca dixerunt; istum autem,
quasi pigerit in terrâ ambulare, sicut ipso exordio sui
fermonis intonuit, erexit se non solum super terram, &
super omnem ambitum æris & cœli, sed super omnem
etiam exercitum Angelorum, omnemque constitutio-
nem invisibilium Potestatum, & pervenit ad eum, per
quem facta sunt omnia, dicendo: *In principio erat ver-
bum.* Quartus *ibid. f. 279. B.* Hi omnes propè de terre-
nis, i. e. de iis, quæ in terrâ gessit Dominus noster Jesus
Christus, non recesserunt, de Divinitate ejus per pauca
loqvuti sunt, tanquam in terrâ cum illo ambulantes. Re-
stat Aquila: ipse est Johannes, sublimium Prædicator,
& Lucis internæ atque æternæ fixis oculis contemplator.
*Augustinum præ oculis fuisse dicas Radulpho Ardenti, cum
homil. in Natal. Dom. (Part. I. homil. p. 78. ed. Colon. A. 1604.)
ita scriberet de Johanne: Non immeritò in figurâ quatu-
or animalium Aquilæ volanti, altivolo videlicet, & al-
tivolo [sic legendum, pro, alturido,] præ cæteris volatili
comparatur. Cæteri quippe Evangelistæ, qui tempo-
ralem Christi nativitatem, & temporalia ejus gesta, quæ
gessit in homine, sufficienter exponunt, & de Divinitate
ejus pauca dixerunt, quasi animalia gressibilia cum Do-
mino in terra ambulant. Hic autem pauca de tempo-
ralibus ejus gestis edifferens, sed divinitatis ejus poten-
tiam sublimius contemplans, cum Domino ad cœlum
volat,*

Volat. Et Chrysostomus Proem. in Johannem dicit, Johannem per Evangelium docuisse Angelos secreta verbi incarnati, quae prius ignorabant, adeoque fuisse eum Doctorem Cherubimorum & Seraphinorum. Adde hic Encomium Pauli Aringhi Tom. II. l. 5. c. 3. p. 451. Roma subterranea sic scribens: Aquila dignissimum illum ac Lynceum in Arcanarum rerum ac Mysteriorum sublimitate Speculatorem Johannem Evangelistam sublimi velocium pennarum Symbolo portendit. Quem & Dionysius Areopagita in Epist. ad Johann. citante Cornel. à Lap. Comment. in quat. Evangel. Proem. p. 10. vocat Solem Evangelii, cuiusq. Evangelium nuncupat memoriam & renovationem Theologiae illius, quam ipse recumbens in pectore Christi ex eo hausit, & Evangelio quasi solis radio posteris intuendam reliquit.

§ 40. Restat jam Tertia adhuc Expositio, Irenaei, quem tamen Gallasius (a. u.) non animadvertit diversam fovere ab Hieronymo. Ille verò eandem cum Augustino respexit Apocalypsin, & Argumenta à Principiis Evangeliorum deduxit, ut ex loco supra adducto (a. vv.) patere cuius potest, adeò ut planè videatur supervacaneum prolixioribus verborum ambagibus illi inhaerere.

(a. u.) Not. ad eum Locum. f. 386.

(a. vv.) Supra §. 20. lit. X.

§. 41. Hoc scire praestat; Hieronymi Expositionem maximum ubique adeptam esse applausum (a. x.), ut communis meritò appellari possit. Etiam Pictores vulgò, cum sua cuius Evangelistarum appingunt Insignia, eum unicè sequuntur & observant.

(a. x.) Favent illi Athanasius apud Pelarg. 2 q. in Matth. Ambros. Tom. V. f. 6. qui tamen interpretatione adjuvandus est, quam dedimus notis ad §. 30. Victorinus Comment. in Apocalyps. p. 44. & 45. Glossa ordinaria ad cap. I. Ezechiel.

D 2

Se,

Sedulius l. i. Oper. Paschal. p. 525. sub f. edit. Fabric. Anonymus Poeta vetus ap. Fabric. p. 50. ad Sedul. & ceteros Poet. Christian. Alius Poeta Anonymus apud Rantzoviu. Cal. p. 139. Baptista Mantuanus ap. Eund. Ib. Selnecc. part. 3. Postill. p. 244. Petrus Rigensis apud. Barth. fol. 554. Adv. (recurre ad §. 29. lit. q.) Corn. à Lap. t. c. Eilhard. Lubin. in Monotessar. Diss. 1. §. 2. & alii. Plures veterum supeditabit Johannes de Sylveira Comment. in Apocalyps. f. 309. & 311. Hic illud addo, repertum etiam fuisse, qui Evangelistarum historias & capita certis quibusdam signis & figuris in quatuor Animalium singulis tributorum imaginibus representaret. Sed animalia ista planè monstra effecit partim horrenda, partim ridicula, quales scil. esse solent imagines ad rationem artis mnemonica confictæ. Titulus libri est: Rationarium Evangelistarum omnia in se Evangelia prosa, versu [nam & hoc ibi prestatit,] imaginibusque quàm mirificè complectens. Nomen auctoris non premittitur. Quod autem ad calcem libri sequentia leguntur: Ista tibi Thomas Badensis cognomento Anselmi tradidit, vir magisterio præditus insolente &c. M. DX. non tam ad auctorem, quam typographum referendum aliquis putaverit. Constat enim, Thomam Anselmum Badensem per ea tempora excudendis Haganoa libris operam dedisse.

§. 42. Accedit, quòd Veneti quoque cùm Patronum & Deum quasi Tutelarem (si stylo Romano loquendum) sibi elegissent Marcum, augustissimumque in honorem ejus summum & devotissimam Venerationem ædificassent templum (a. y.), simul cum Ipso & Leonem adoptarunt.

(a. y.) Sabellicus in *Histor. Venetâ* Dec. 3. L. 6. Est Divi Marci ædes, quam ab initio auream, quia penè tota purissimo fulget auro, appellavimus, intus extraque circa imum marmoreis tabulis compacta. Adde Petrum Bembum *Hist. Venet. L. 8. p. 208.* Postremum est, ut Deos omnes
orem,

orem, teque imprimis Marce Urbis hujus Parens & Con-
servator, Cujus templum inauratum atque augustum an-
te Curiam Majores nostri antiquitus edificaverunt &c.

§. 43. Præter hæc ridicula res contigit. Incidens
aliquis in Locum Augustini, & Irenæum ignorans, ad
quem tamen ille locus Augustini respicit, novam Glossam
peperit.

§. 44. Verba Augustini, ut quidem vulgò edita ha-
bentur, hæc sunt: (a. z.) *Unde mihi videntur, qui ex Apocalypsi illa
quatuor animalia ad intelligendos quatuor Evangelistas interpretati
sunt, probabilis aliquid attendisse illi, qui Leonem in Matthæo, Homi-
nem in Marco, vitulum in Luca, Aquilam in Johanne intellexerunt, (b. a.)
quàm illi, qui Hominem Matthæo, Aquilam Marco, Bovem Luca, Leo-
nem Johanni tribuerunt. (b. b.) De principis enim Librorum quandam
Conjecturam capere voluerunt, non de totâ intentione Evangelistarum,
qua magis fuerat perscrutanda.*

[a. z.] *Libr. 1. de Cons. Evangel. C. 6. Tom. IV. f. 374. Horum ver-
borum priorem partem dedimus supra §. 36. a. i.*

[b. a.] *Hæc illa est etiam Augustino ipsi probata & paulò ante à nobis
excussa expositio.*

[bb] *Hæc illa tertia est Irenæi.*

§. 45. Ut res magis sit perspicua, coronidis loco trans-
scribemus huc totam Fabulam cum *Ἰμνὸν Ἰω*, h. e. carmen cum
Interpretatione & insertis nostris observatiunculis, quæ tùm a-
lia moneant, tùm quibus in locis Scriptorculus iste Augustini vel
Ambrosii inventis abusus sit. Unde simul hoc patebit, utcun-
que antiquus ille sit Nugator [b. c.], post Augustinum tamen &
Ambrosium certò scripsisse, quanquam hoc alioquin & stylus
prodit.

[b. c.] *Existit Epigramma illud, ut proficetur Barthius L. XI. Advers.
c. 23. fol. 553. in veteribus Membris Juveni; ipse vocat antiquissi-
ma carmina, veterem & cariosum annotatorem, f. 554.*

§. 46. Ipsum ergò Epigramma de quatuor Evangelistis
hoc est:

MATTHÆUS instituit virtutum [b. d.] tramite Mores
Et bene vivendi iusto dedit ordine leges [b. e.].

D 3

MAR-

MARCUS amat Terras inter Cælumq; volare,
Et vehemens Aquila stricto secat omnia lapsu.
LUCAS uberius describit praelia CHRISTI,
Jure Sacer Vitalus qui mœnia fatur avita [b. f.].
JOHANNES fremit ore Leo similis rugienti
Intonat [b. g.] aeterna pandens mysteria vite.

[b. d.] Rectius consuletur metro, si scribamus: Virtutum instituit Matthæus, ut emendavit Anonymus Fabricii, quem mox dabimus S. 49.

[b. e.] Inductum hoc ex Ambrosio, cujus locum dedimus supra S. 14, lit. R.

[b. f.] Anonymus Fabricii: quia juxta mœnia fertur. Neutrum capio: fortasse uterque jacet in mendo. Placet tamen & arridet quàm maximè Celebrissimi Philologi, Reinesii, ad excellentissimum Dn. Praesidem professa sententia: dum ita corrigit: quia mœnia fatur Abia. Putat autem respici ad Luc. 1. vers. 5. quo Zachariam è classe, praefecturâ, partitione seu statione [una ex illis viginti quatuor] Abia fuisse legimus. Illud autem fatur ad Lucam referendum.

[b. g.] Anonymus Fabricii: insonat.

S. 47. Interpretatio Sermonis prolo concepta hæc est: Matthæus, quia plus moralis fuit [b. b.] quàm ceteri Evangelistæ, idcirco per animal rationale, i. e. hominem designatur. Marcus dicitur volare inter Cælum & terram, quia enim Nativitatem Verbi, in quâ terram nostra Carnis Deitas assumpsit, sicut Matthæus & Lucas non descripsit, quasi terram non tetigit. Et quia de Divinitate pauca dixit, nec cælum sicut Johannes penetravit [b. i.]. Aquila verò propter velocitatem narrationis comparatur, quia brevitatis est in omnibus [b. k.]. Lucas figuram vituli tenet, qui in bello mactari solet, quia latius describit, quæ in Templo & circa Templum gessit Dominus, & plura loquitur de Passione Domini [b. l.]. Johannes per Leonem exprimitur, quod quasi rugitum Leonis [b. m.] edidit dicens: In Principio erat Verbum.

(b. b.) Hoc ex Ambrosio esse jam dictum est.

(b. i.) Sunt hæc satis violenta. Alludunt autem partim ad id, in quo Augustinus quoque Marcum Matthæo & Luca, genealogia Christi

sti

si descriptoribus, dissimilem facit ut notavimus §. 39. partim ad id, quod passim reperitur, Johannem Christi Divinitatem maximè celebrasse. Sed secundùm hæc, si Marcus Aquila est, nec tamen Cælum Johannes tetigit, Johanni debebat aliquod assignari animal, ipsius Aquila volatum transcendens. Talo verò nuspiam compareret.

(b. k.) Augustino hoc debetur, qui observavit Marcum esse breviatorem Matthæi. Verba ejus hæc sunt, L. I. de consens. Evangel. c. 2. Tom. IV. f. 372. D. Marcus eum (Matthæum) subsecutus tanquam pedisequus & Breviator ejus videtur. Et hinc etiam intelligas cur strictum lapsum Poeta hîc dederit Marco in versibus, ob brevitatē putā.

(b. l.) Haustum ex Ambrosio, cujus verba descripsimus supra.

(b. m.) Transtulit rugitum Johannis Baptista, de quo supra §. 28. ex Hieronymo, ad rugitum Johannis Evangelista.

§. 48. Hæc expositio, uti tota penè coacta est, ita non invenit Amasios. Repertus est postea potius, qui versus illos diffingeret in sensum Comparationis Hieronymi. Sed cū mutatis tantum Johannis & Marci personis reliqua retenta cuperet verba, factum est, ut sensus ipse alicubi non parum vacillet. Servavit hos versus Georgius Fabricius (b. n.) eosque in antiquo Codice reperiisse se testatur.

(b. n.) pag. 50. ad Poet. Christian.

§. 49. Versus hi sunt, cum superioribus in plerisque continentes:

Virtutum instituit MATTHÆUS tramite mores,

Et bene vivendi justo dedit ordine Leges.

Infremit ore pio MARCUS similiq; Leoni (b. o.)

Insonat aeterna pandens mysteria Vita.

LUCAS uberius describit praelia CHRISTI

Jure Sacer Vitulus, quia juxta mœnia fertur.

Terras inter amat cœlumq; volare (b. p.) JOHANNES,

Et vehemens aquila (b. q.) stricto secat omnia lapsu.

[b. o.] Immo Leoni similis faciendus erit non Marcus, sed Johannes Baptista apud Marcum.

[b. p.]

[b. p.] Immo cælum ipsum volatu transcendere: Vide supra §. 39. lit. a. c. Nam cur Barbianus Anonymus Marcum doceret inter cælum & terram volare, aliam id causam habuit, quæ hic apud Johannem minimè valet. Sed Parodus iste non videtur percepisse sensum horum verborum. Credidit fortè lapsu quodam memorie factum fuisse, ut Marco Aquila daretur, Johanni Leo, cetera satis esse sana. Lapsum illum memoria corrigere voluit, catem, quia non habuit suspecta, omisit.

(b. q.) Barbianus: Aquila. Stricto autem esse brevi monitum fuit: Atqui ne hoc quidem quadrat in Johannem, qui non fuit ut Marcus Breviator alterius Evangelistæ.

§. 50. Sed manum de Tabulâ! Sufficere hæc poterunt cupido Lectori quoad Historicam de Insignibus hisce sacris cognitionem: Curatam qui cupit decisionem, aut Locorum Interpretationem, Theologorum (b. r.) summiè Reverenda adire potest Pulpita. Nos ILLI, cujus Gratiâ freti incepimus, finem Dissertationi imponentes dicimus & tribuimus meritò

GLORIAM SALVATORI.

(b. r.) Confer Theologos supra §. 3. lit. F. citatos.

COROLLARIA.

Angelis nuptiæ non conveniunt.

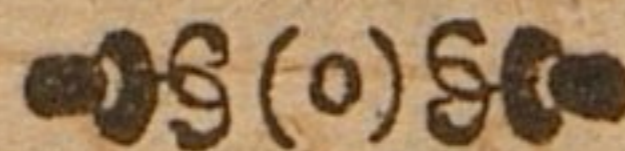
Mundus non habet animam seu formam substantialem.

Quæstionem omnium primam fecit serpens.

Leges bonæ Christianam Libertatem non tollunt.

Omnibus rebus destinatus est

F I N I S.

DD A 6358

ULB Halle 3
002 920 387

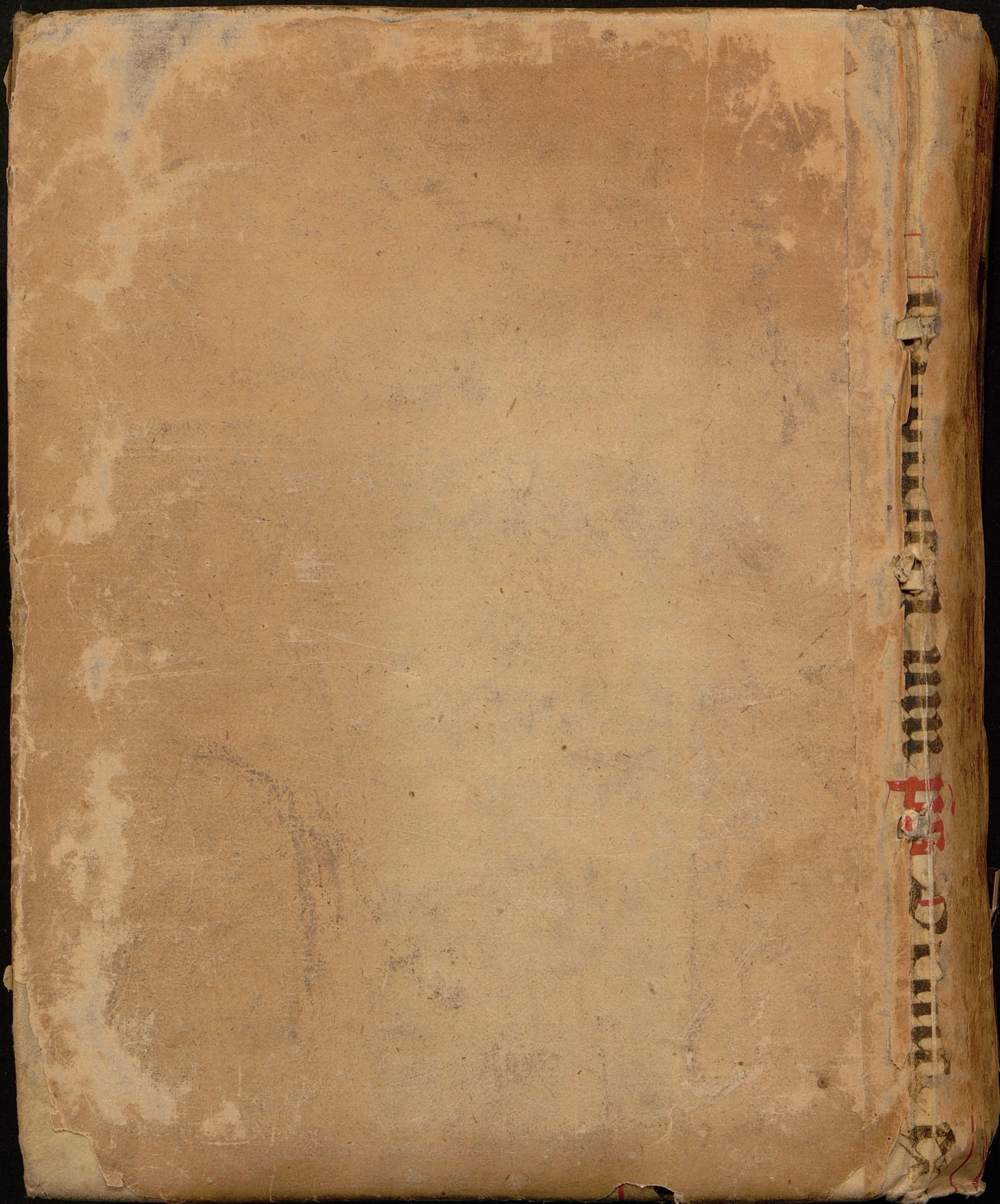
Sb.

Reho ✓ 1077

Handwritten text on a red-lined strip, possibly 'A R'.

Fragmentary text on the spine, including a prominent red initial 'P' and several lines of black Gothic script.

40

GRATIA SALVATORIS!
ET
BENEVOLO INCLUTI PHILOSOPHORUM SENATUS INDULTU
INSIGNIA
QUATUOR EVANGELI-
STARUM,
IN ALMAPHILUREA
SUB PRESIDIO
VIRI EXCELLENTISSIMI, PRÆCLARISSIMIQUE
DN.

M. JACOBI THOMASII,
Eloquentiæ Prof. Publ. celeberrimi,
Facultatis Philosophicæ Assessoris gravissimi, ut &
Minoris Principum Collegii Collegiati longè dignissimi,
DOMINI, PATRONI ET PRÆCEPTORIS
cum observantiâ colendi

Ad d. 30. Novembr. A. 1667.

Disputationis loco publicè proposita

GOTTFRED SPROTTA,
URATISL. SILES. A.A. LL. & PHILOS. BAC-
CALAUREO ET MAGISTERII CANDIDATO.

Auctior jam recusa

J E N Æ,

Sumptibus CHRISTOPH. ENOCH. Buchta/
M. DC. LXXI.

